

INTERNACJONALIZACJA PRZESTRZENI EDUKACJI

W artykule podkreślono główne etapy internacjonalizacji. Pokazano internacjonalizację na poziomie uniwersytetów. Aktualisowano problemy szkolnictwa wyższego.

Szybki rozwój handlu międzynarodowego w usługach profesjonalnych doprowadziły przedstawiciele wielu zawodów organizacji swoje działania na arenie międzynarodowej. Te stowarzyszenia zawodowe rozwiążą takie problemy jak zapewnienie jakości, wymogów minimalnych, standardowych kryteriów profesjonalizmu i akredytacji. Architekci, psychologowie, księgowi i przedstawiciele wielu innych zawodów próbują rozwijać standardy międzynarodowych, które mogłyby prowadzić do większej spójności kryteriów programowych i jakościowych.

M. Kostecka

Słowa kluczowe: proces boloński, internacjonalizacja szkolnictwa wyższego, globalizacja, międzynarodowy aspekt szkolnictwa wyższego.

*Drohobyczski Państwowy
Uniwersytet
Pedagogiczny imienia
Iwana Franka
(m. Drohobycz, Ukraina)*

INTERNATIONALIZATION OF EDUCATIONAL SPACE

The basic stages of internationalization are distinguished in the article. Internationalization is shown at the level of separate universities. The problems of higher education are analysed.

The major stimulus of internationalization of the programs of studies is the greater influence of international professional associations. The rapid growth of the international trading in professional services induced the representatives of many professions to organize the activity at an international level. These professional associations in earnest embarked on the decision of such questions, as a quality guarantee, minimum standard requirements, criteria of professionalism, accreditation and others like that. Architects, psychologists, accountants and representatives of many professions, try to work out international standards which would result in greater co-ordination of curricula and criteria of quality.

Keywords: internationalization, higher education, globalization, international aspects, system of higher education.

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ОСВІТЬОГО ПРОСТОРУ

У статті виділяються основні етапи інтернаціоналізації. Показано інтернаціоналізацію на рівні окремих університетів. Аналізуються проблеми вищої освіти.

Найважливішим стимулом інтернаціоналізації програм навчання є все більший вплив міжнародних професійних об'єднань. Ріст міжнародної торгівлі професійними послугами спонукав представників багатьох професій до діяльності на міжнародному рівні. Ці професійні об'єднання серйозно узялися за розв'язання таких питань як гарантія якості, мінімальні стандартні вимоги, критерії професіоналізму, акредитація тощо. Архітектори, психологи, бухгалтери й представники ще багатьох професій намагаються розробити міжнародні стандарти, які могли б привести до більшої погодженості навчальних планів і критеріїв якості.

Ключові слова: Болонський процес, інтернаціоналізація, вища освіта, глобалізація, міжнародні аспекти, система вищої освіти.

У багатьох документах Болонського процесу зазначається, що він не передбачає уніфікації змісту освіти, натомість кожна країна-учасниця має зберегти національну палітру,

самобутність та надбання у змісті освіти і підготовці фахівців з вищою освітою, а далі запровадити інноваційні прогресивні підходи до організації вищої освіти. З точки зору австрійського науковця М. Унгера, який був безпосередньо долучений до розробки низки положень і моніторингу Болонського процесу, участь у Болонському процесі – це спільна відповідь на спільні проблеми, це поступове зближення різних систем, а не стандартизація чи навіть гомогенізація. Болонська декларація 1999 року – це навіть не заява, а домовленість, яка має необов'язковий, рекомендований характер [10].

Разом з тим, для освітнього простору сучасного суспільства все відчутнішими стають інтернаціоналізаційні тенденції.

Інтернаціоналізація освітнього простору означає вільний академічний обмін викладачами і студентами між ВНЗ різних країн, а також створення єдиних спеціальних навчальних програм.

Інтернаціоналізація, на думку таких учених, як П. Скотт та Д. Деланті, припускає існування світу, що складається з національних держав, на основі чого формуються чіткі геополітичні кордони, через які може здійснюватися традиційна діяльність з інтернаціоналізації освіти (набір та переміщення студентів, обмін викладачами, співпраця університетів, спільна дослідницька робота). Інтернаціоналізація постає як побудова взаємозв'язків між двома або більшою кількістю країн, пов'язаних спільною метою, наприклад, формуванням єдиного освітнього простору, що й закріплено Болонською конвенцією, підписаною в липні 1999 року [8].

В історії вищої школи вчені виділяють 4 основні етапи інтернаціоналізації. Перший охоплює період розвитку перших європейських університетів з епохи середньовіччя й Відродження до XVIII ст. У цей період за рівнем культурного розвитку та вищої освіти Україна перебувала в загальноєвропейському середовищі. Поширенню ренесансної культури в українських землях сприяв насамперед розвиток освіти. Наприкінці XV – XVI ст. помітно зростає прошарок українців, які здобули освіту в кращих західноєвропейських університетах – Краківському, Празькому, Болонському тощо. Досить часто вихідці з України були провідниками загальноєвропейського ренесансу. Перші вищі навчальні заклади в Україні – Острозька та Києво-Могилянська академії за навчальними планами були схожі на провідні західноєвропейські університети [9, с. 197 – 206]. Тому тепер, коли йдеться про входження нашої держави до європейського культурно-освітнього простору, деякі автори, зокрема М. Михальченко та

В. Андрущенко [4, с. 4], наголошують на поверненні України саме до цього простору.

Другий етап вчені визначають між другою половиною XVIII ст. і початком Другої світової війни. У цей період розвинені країни експортують принципи побудови своїх освітніх систем у менш розвинені країни. Під час інтернаціоналізації на цьому етапі наростає міжнародний обмін науковими знаннями, збільшується міжнародна мобільність студентів і викладачів.

Третій етап тривав з часу закінчення Другої світової війни до початку 90-х років XX ст. Розпад колоніальної системи сприяв значному збільшенню міжнародної мобільності студентів із колишніх колоній. Цей період характеризується залученням ВНЗ у могутній рух освітньої експансії й демократизації освітніх можливостей.

На сьогодні триває четвертий, якісно новий етап інтернаціоналізації вищої школи та її глобалізації, за якого масове поширення освіти розглядається як гарантія конкурентоспроможності держави в новій глобальній економіці [9, с. 197 – 206].

Різноманітні аспекти формування сучасної філософсько-освітньої парадигми, з огляду на становлення інформаційного суспільства, культурно-цивілізаційні засади функціонування освіти, світові тенденції в її реформуванні, а також актуальні проблеми модернізаційних зрушень в системі вищої освіти та процесів її інтернаціоналізації в контексті входження України до європейського освітнього простору розглядаються в роботах В. Ащрущенка, В. Астахової, В. Бежа, В. Вікторова, П. Гнатенка, Д. Дзвінчука, А. Джурина, М. Згуровського, С. Клепка, Н. Коломінського, К. Корсака, И. Кушерця, В. Лугового, М. Лукашевича, В. Лутая, О. Навроцького, С. Ніколаєнка, Н. Ничкало, В. Огаренка, Н. Огнев'юка, М. Романсика, В. Ткаченка, І. Утюж, В. Шинкарука та інших вітчизняних науковців.

У сучасних умовах вища освіта є фундаментом, на якому будується держава, її економіка, соціальна сфера тощо. За існуючими оцінками і рекомендаціями її повинні мати

60 - 80% дорослого населення, а питома вага науковців повинна складати 2 - 5% від загальної чисельності жителів, або 5 - 10% від кількості працюючих. При цьому виключно важливим є забезпечення високої якості освіти.

В окремих країнах та у світі в цілому відбувається різке збільшення чисельності студентів ВНЗ. Так, з 1999 по 2005 р. студентський контингент у світі зріс майже у півтора рази і сягнув 138 млн. Кількість студентів зростає у всіх країнах, але найбільше – у державах з перехідною економікою й таких, що мають динамічний розвиток (Китай, Індія, Туреччина, Бразилія, Мексика). Частка населення віком 18 – 25 років, яка навчається в системі вищої освіти), в Україні, як і в Росії та інших пострадянських країнах, демонструє тенденції до зростання. У нашій державі навчається 69% цієї вікової групи, в Росії – 71%. Вищими є показники тільки Республіки Корея (91%) та США (83%).

Важливим показником у контексті поширення сучасної актуальної тенденції позитивного навчання виступає частка населення віком 25 - 64 роки, яке продовжує своє навчання. За даними російського журналу «Економіка образования», частка осіб цієї вікової категорії, що навчаються, у Росії складає 22,4% та суттєво відстає від більшості європейських країн, включаючи Велику Британію (37,6%), Німеччину (41,9%), Італію (48,6%), Францію (51%), Чехію (28,7%), Польщу (30%), Латвію (46,2%), Словаччину (59,5%), Словенію (82%) та ін. [2].

Зростаюча інтернаціоналізація освітньої діяльності зумовлена причинами як внутрішнього характеру (забезпечення потреб національної економіки у кваліфікованих кадрах), так і зовнішніми (необхідність забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовому середовищі). Проявом інтернаціоналізації є розвиток світового ринку освітніх послуг (експорт та імпорт освітніх послуг, збільшення чисельності іноземних студентів), поява міжнародних форм організації освітньої діяльності (міжнародних освітанських та наукових проектів, спільних навчальних закладів, можливостей одночасного отримання дипломів вищих навчальних закладів різних країн), інтернаціоналізація фінансових ресурсів освіти: залучення зовнішніх джерел в освіту у вигляді коштів, грантів, кредитів міжнародних організацій, фондів та установ інших країн.

З розвитком процесів глобалізації й інтернаціоналізації економіки і бізнесу перед вищою освітою встали нові цілі – підготовка професійних кадрів, здатних ефективно працювати в умовах глобального ринку, що змінилися. Інтернаціоналізація освіти переслідує різні цілі, серед яких: диверсифікованість і зростання фінансових надходжень через залучення іноземних студентів на платне навчання; розширення навчальних планів і навчання своїх студентів у закордонних ВНЗ-партнерах; розширення регіональної мережі ВНЗ для ефективного використання своїх ресурсів; підвищення якості освіти й досліджень за рахунок участі студентів і викладачів у міжнародному процесі обміну знаннями тощо. Розвиток міжнародного міжвузівського співробітництва дозволяє організовувати спільні дослідницькі проекти, програми обмінів для студентів і викладачів, спеціальні програми для іноземних студентів. Більшість сучасних вузів залучене в міжнародну діяльність, але це як правило найбільше простий, повсякденний рівень інтернаціоналізації. На більш високому рівні інтернаціоналізація вищої освіти може розглядатися як процес систематичної інтеграції міжнародної складової в освіту, дослідження й суспільну діяльність вищих навчальних закладів [6].

У науковій літературі, яка присвячена дослідженню цієї проблеми, сформувалися глобальний та локальний підхід до визначення цього поняття, які доповнюють один одного.

З точки зору представників глобального підходу, інтернаціоналізація освітнього простору означає збільшення відкритості системи вищої освіти, різке збільшення мобільності студентів, викладачів, формування світового ринку освітніх послуг, збільшення кількості міжнародних програм і проектів у сфері вищої освіти.

Серед суспільствознавців, які займаються цією проблематикою, можна виділити В. Андрущенко, Ю. Бенедика, О. Бойка, А. Величка, М. Дробнохода,

І. Калька, І. Найдьонова, О. Дем'янчука, Г. Макбурні, М. Лебедеву та ін. Комплексному аналізу впливу глобалізації на вищу освіту та висвітленню розвитку світового ринку освітніх послуг та студентської мобільності присвячені роботи таких російських дослідників, як Б. Вульфсона, І. Животовська, І. Майбурова та ін.

З точки зору локального бачення, за своїм змістом інтернаціоналізація освітнього простору – це є процес включення різних міжнародних аспектів у дослідницьку, викладацьку та адміністративну діяльність вищих навчальних закладів.

Інтернаціоналізація передбачає формування відповідної стратегії навчальних закладів. Саме університети, на думку дослідників процесу інтернаціоналізації освітнього простору [5], є основною рушійною силою розробки структур і стратегій міжнародного співробітництва, а також обмінів на інституційному, національному та європейському рівнях.

Процес інтернаціоналізації на рівні окремих університетів стосується:

- студентів: набір іноземних студентів, організація обмінних програм, виробничих практик, а також індивідуальної студентської мобільності;

- професорсько-викладацького складу: обмін викладачами, спільні науково-дослідні програми, стажування у зарубіжних університетах, створення спільних навчальних програм, організація інтенсивних курсів та літніх шкіл;

- змістового боку навчальних програм: нові програми та курси з відчутною міжнародною компонентою, що враховують елементи міжкультурної комунікації і країнознавства, іноземні мови (як предмет вивчення і як мову-посередник при читанні курсів), дистанційне навчання, використання нових інформаційних та педагогічних технологій у навчальному процесі;

- питань акредитації, визнання та оцінки: визнання документів про освіту, використання системи ECTS, видача «подвійних» та спільних дипломів, забезпечення якості освіти, міжнародні рейтинги університетів;

- питань керівництва та управління ВНЗ: структури, які можуть і мають право приймати рішення, міжнародні відділи, адміністрування на факультетському і кафедральному рівнях, набір персоналу, питання просування та розвитку, створення умов для інновацій, міжнародне співробітництво та проекти, програми обміну та стажувань для адміністраторів, управління людськими і матеріальними ресурсами, консультаційні та інформаційні служби, процедура оцінки, інфраструктура [3, с. 6 - 8.].

Але в незалежності від того, до якої позиції приєднується автор, процес інтернаціоналізації освітнього простору визначається низкою проявів та ознак і, перш за все, мобільністю студентів та викладачів.

Мобільність студентів стимулюють різноманітні державні і регіональні програми. Багато країн укладають двосторонні і багатосторонні договори в цій сфері. Найвідоміша європейська програма – «Еразм» (з 1995-го – «Сократ»). У програмі «Еразм» (розпочата 1987 р. для створення загального ринку в Європі) наведені схеми мобільності «Комет», «Лінгва» та ін., мета яких: створити європейську модель вищої освіти. Студентський обмін трактують як засіб розвитку загальноєвропейського рівня спеціалістів і кваліфікованих працівників [6].

Крім більш-менш організованих схем студентської мобільності, існує й спонтанне переміщення студентів поза програмами. Ця спонтанна мобільність є результатом цілого ряду факторів, що відображають стратегії «проштовхування» і «витягування». Національні відмінності в доступі до освіти, кількісні обмеження в наборі студентів на певні спеціальності змушують студентів із цих країн шукати можливості освіти за кордоном. Язикові й культурні міркування залучають студентів на освітні програми Великої Британії, Франції, США. Домінування англійської мови в якості основної в сучасній науці й у якості найбільше часто досліджуваної другої мови, обумовило той факт, що поряд зі США й Великою Британією в список країн, що приймають найбільшу кількість іноземних студентів, увійшли також Канада й Австралія.

За останні 40 років темпи збільшення потоків студентів перевищили темпи поширення самої вищої освіти. По даним ЮНЕСКО рівень міжнародної мобільності студентів виріс за останні 25 років на 300%. На думку експертів, до 2025 року число студентів, які навчаються за кордоном складе 4,9 мільйонів осіб [6].

Але, як визначає у своїй статті «Болонський процес: десять років реформ» І. Сомер, лише декілька країн мають власну стратегію сприяння мобільності. Зокрема, Бельгія, Франція, Мальта та Швейцарія поставили за мету довести кількість студентів, які проводять частину навчання за кордоном до 20% до 2020 року. Натомість Нідерланди підвищили цю цифру до 25%, а Німеччина – до 50% [9].

На початку 2000-х років міністри освіти країн, що приєдналися до Болонського процесу, узгодили новий порядок денний, згідно з яким до 2020 року має бути 20% студентів, які будуть навчатися чи проходити практику в іншій країні [9].

Необхідність такого узгодження пов'язана з тим, що усе більше й більше ВНЗ, розташованих у центрах академічного світу, не задоволені кількістю студентів, які приїжджають до них на навчання. Вони намагаються сполучити набір іноземних студентів з розширенням пропозиції своїх освітніх послуг на перспективних ринках, організувати закордонні відділення й філії, що повністю підкоряються основному навчальному закладу. Ця тенденція показує зрушення в процесі інтернаціоналізації від попиту до пропозиції.

Але інтернаціоналізація освіти проявляється не тільки у зростанні чисельності іноземних студентів. Поруч із активним заохоченням приїзду в свою країну студентів з-за кордону вищі навчальні заклади розширюють експансію на території інших країн. Зростання масштабів такої діяльності лежить в основі появи у 90-х роках ХХ ст. та стрімкого зростання так званої «транскордонної освіти» (transborder education).

Хоча мобільність викладацького складу досліджується не так добре, як мобільність студентів, її можна вважати другою за важливістю формою глобалізації вищої освіти. Традиційно міжнародна мобільність професорсько-викладацького складу обумовлена дослідженнями і науковою роботою, але в деяких регіонах і певних напрямках освіти, наприклад, менеджмент і ділове адміністрування, існують спеціальні схеми регіонального і міжнародного тренінгу для молодих дослідників і викладачів.

Програми студентської й викладацької мобільності розвивалися з метою стимулювання інтернаціоналізації навчальних планів, тобто впровадження змін у навчальні плани вузів і факультетів, що співробітничать. Оскільки навіть в об'єднаній Європі існує величезна різноманітність національних систем вищої освіти, прагнення денационалізувати навчальні плани й привнести в них загальні європейські елементи могло бути реалізоване тільки через проекти мобільності.

Найважливішим стимулом інтернаціоналізації програм навчання є все більший вплив міжнародних професійних об'єднань. Швидкий ріст міжнародної торгівлі професійними послугами спонукав представників багатьох професій організувати свою діяльність на міжнародному рівні. Ці професійні об'єднання серйозно узялися за розв'язання таких питань, як гарантія якості, мінімальні стандартні вимоги, критерії професіоналізму, акредитація тощо. Архітектори, психологи, бухгалтери й представники ще багатьох професій намагаються розробити міжнародні стандарти, які могли б привести до більшої погодженості навчальних планів і критеріїв якості.

Часто подібні професійні стандарти реалізуються міжнародними організаціями. Наприклад, Європейський Союз розглядає питання про стандартні мінімальні вимоги до освіти, у зв'язку з мобільністю робочої сили. Угоди про вільну торгівлю, наприклад, NAFTA і ASEAN, містять положення про взаємне визнання процедур ліцензування й сертифікації професійних послуг. У зв'язку із цим, багато вузів переглядають свої навчальні плани відповідно до подібних директив.

Але ці процеси у різних країнах мають різні темпи протікання. Так, за останні роки у сфері вищої освіти України, особливо технічної, накопичилися складні проблеми, вирішення яких залишається на порядку денному, навіть незважаючи на наявність чи відсутність таких факторів, як Болонський процес.

Ці проблеми становлять, як пишуть фахівці, деякий мартиролог нашої вищої освіти, а саме:

1. Надлишкова кількість навчальних напрямів і спеціальностей, відповідно 76 та 584. Кращі ж світові системи вищої освіти мають у 5 разів менше.
2. Недостатнє визнання у суспільстві рівня «бакалавр» як кваліфікаційного рівня, його незатребуваність вітчизняною економікою. Як правило, прийом до ВНЗ здійснюється не на бакалаврат, а на спеціальність.
3. Загрозлива у масовому вимірі тенденція до погіршення якості вищої освіти, що наростає з часом.
4. Збільшення розриву зв'язків між освітянами і працедавцями, між сферою освіти і ринком праці.
5. Невиправдана плутанина у розумінні рівнів спеціаліста і магістра. З одного боку, має місце близькість програм підготовки спеціаліста і магістра, їхня еквівалентність за

освітньо-кваліфікаційним статусом, а з іншого – вони акредитуються за різними рівнями, відповідно за III та IV.

6. Наша система наукових ступенів складна у порівнянні з загальноєвропейською, що ускладнює мобільність викладачів і науковців в Європі.

7. Неадекватно до потреб суспільства і ринку праці вирішується доля такої розповсюджені ланки освіти, як технікуми і коледжі, це при тому, що їхня чисельність в державі у чотири рази більша, ніж ВНЗ III та IV рівнів акредитації разом узятих.

8. Відійшла в минуле колись добре організована для централізованої економіки система підвищення кваліфікації та перепідготовки. Нової системи, що задовольняла б потреби ринкової економіки, в Україні не створено. Тому дуже важливий загальноєвропейський принцип «освіта через усе життя» поки що в умовах нашої держави не може бути в повній мірі реалізований.

9. Університети України не беруть на себе роль методологічних центрів, новаторів, піонерів суспільних перетворень, за якими має йти країна. Рівень автономії ВНЗ у цих питаннях значно нижчий від середньоєвропейського. Не виконують роль методологічних керівників заклади освіти, що мають статус національних, у той час, коли їхня кількість досягла близько 40% від загальної кількості ВНЗ III та IV рівнів акредитації.

10. Нестача бюджетних асигнувань на освітню галузь призводить до того, що сьогодні в Україні тільки 27% молоді може здобути вищу освіту, тоді як у розвинених країнах – США, Японії 80% молодих людей навчаються у ВНЗ.

Ці та інші перешкоди погіршують розпізнавання нашої системи вищої освіти зовнішнім світом, підсилюють ізоляціоністські тенденції, погіршують мобільність наших студентів, викладачів і науковців в межах європейського освітнього простору і ринку праці [1].

В Україні мобільності заважають також системні невідповідності, візовий режим, економічні характеристики нашої країни, зрештою різниця між рівнем життя в Україні та країнах ЄС.

Поступово потоки іноземних студентів стали сприйматися більшістю країн, що приймають іноземних студентів на навчання, більше як торгівля, ніж допомога, оскільки в багатьох випадках іноземні студенти оплачують повну вартість навчання. У багатьох освітніх установах, що приймаються на навчання іноземних студентів, особливо в англійських країнах, дохід, отриманий за рахунок повної оплати навчання іноземними студентами, є істотним додатком до вузівських бюджетів, що щорічно скорочуються. Без такого додаткового доходу багато ВНЗ просто не могли б існувати.

Таким чином, причиною росту числа студентів, що навчаються за кордоном, усе більше є ринкові процеси, а не державна політика або питання надання допомоги. Міжнародний ринок освітніх послуг перетворюється в сектор економіки, що стрімко розвивається, центральними елементами якого є міжнародний маркетинг освітніх установ і цілеспрямований набір іноземних студентів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Згуровський М. З. Болонський процес - структурна реформа вищої освіти на європейському просторі. - [Електронний ресурс] / М. З. Згуровський. – <http://www.EuroOsvita.net>

2. Каленюк І. Круглий стіл «Імперативи розвитку освіти в Україні». - [Електронний ресурс] / Ірина Каленюк. – Режим доступу до ресурсу : <http://www.ualogos.kiev.ua/fulltext.html?id=2055>

3. Концепція віртуальної інтернаціоналізації вищої освіти України. - [Електронний ресурс] / Проект ТЕМПУС «Е-інтернаціоналізація для навчання у співпраці». – 28 с. – Режим доступу до ресурсу : http://eicl.kharkiv.edu/upload/E-internationalization%20concept_Ukraine.pdf

4. Михальченко Н. Беловежье. Л. Кравчук. Украина 1991–1995 / Н. Михальченко, В. Андрущенко. – К. : Укр. центр духовной культуры, 1996.

– 512 с.

5. Пашков В. О. Політичний вимір процесів інтернаціоналізації вищої освіти. - [Електронний ресурс] / В. О. Пашков. – Режим доступу до ресурсу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2011_46/Gileya46/P21_doc.pdf

6. Сагінова О. В. Інтернаціоналізація – применительно к сфере высшего образования. - [Електронний ресурс] / О. В. Сагінова. – Режим доступу до ресурсу : <http://www.lib.kture.kharkov.ua/ua/elehx28/4.php>

7. Сомер І. Болонський процес: десять років реформ. - [Електронний ресурс] / Ірина Сомер. – Режим доступу до ресурсу : http://osvita.ua/vnz/bologna_process/6885

8. Тітарчук В. Соціокультурна глобалізація вищої освіти: тенденції та наслідки. - [Електронний ресурс] / Ванда Тітарчук. – Режим доступу до ресурсу : <http://www.viche.info/journal/391/>

9. Тюрменко І. Культурологія : теорія та історія культури : навч. посіб. / І. Тюрменко, О. Горбула. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 368 с.

10. Unger M. The Bologna Process. Creating the European Higher Education Area. Institute for Advanced Studies. Vienna, Austria / Presentation for Global Policy Fellows Program, Institute for Higher Education Policy (USA). – 20. August 2008, Bellagio, Italy.

INTERNATIONALIZATION OF EDUCATIONAL SPACE

M. KOSTECKA

In many documents of the Bologna process notes that it does not imply the unification of the content of education, but each member state needs to preserve the national palette, identity and heritage in the content of education and training of specialists with higher education, and continue to introduce innovative progressive approaches to higher education. From the point of view of the Austrian scientist M. Unger, who was directly involved in the development of a number of provisions and monitoring of the Bologna process, participation in the Bologna process is a common response to common problems is the convergence of different systems, not standardization or homogenization. The Bologna Declaration of 1999 is not even a statement, and agreement, which has an optional recommended nature [10].

However, for the educational space of modern society become more prevalent internationalization trends.

Internationalization of educational space does free academic exchange of teachers and students between Universities of different countries, as well as the creation of a single special education programs.

Internationalization, according to scholars such as P. Scott and D. Galant, presupposes the existence of a world composed of nation-States, which formed a clear geopolitical boundaries, which can be traditional activities for internationalization of education (recruitment and movement of students, faculty exchanges, University cooperation, joint research work). Internationalization appears as the building of relationships between two or more countries sharing a common goal, for example, the formation of a unified educational space, as enshrined in the Bologna Convention, signed in July 1999 [8].

In the history of higher education scholars have identified 4 main stages of internationalisation. The first covers the period of development of the first European universities of the middle ages and Renaissance to the eighteenth century. During this period, the level of cultural development and higher education in Ukraine was in the pan-European environment. The spread of Renaissance culture in the Ukrainian lands was primarily attributed to the development of education. At the end of the XV – XVI centuries is visibly growing stratum of Ukrainians, who were educated in the best European universities of Cracow, Prague, Bologna and the like. Quite often immigrants from Ukraine were agents of the European Renaissance. The first higher educational institution in Ukraine – Ostroh and Kyiv-Mohyla Academy curriculum was similar to that of leading Western European universities [9, p. 197 – 206]. So now, when we are talking about the entry of our country in European cultural and educational space, some authors, in particular N. Mikhalchenko and V. Andrushchenko [4. 4], celebrate the return of Ukraine to this space.

The second stage, scientists can determine between the second half of XVIII century. the beginning of the Second world war. During this period, developed countries continue to export the

principles of their education systems in less developed countries. During internationalization at this stage, increasing international exchange of scientific knowledge, increases international mobility of students and teachers.

The third stage lasted since the end of world war II until the early 90-ies of XX century. The collapse of the colonial system contributed to the significant increase of international mobility of students from former colonies. This period is characterized by the involvement of Universities in a powerful movement of educational expansion and democratization of educational opportunities.

Today continues the fourth, a qualitatively new stage of internationalization of higher education and its globalization, in which massive spread of education is considered as a guarantee of competitiveness in the new global economy [9, p. 197 – 206].

Various aspects of formation of modern philosophical and educational paradigms, given the evolution of the information society, cultural and civilizational foundations of education, global trends in its reform, as well as topical issues of the modernization changes in the higher education system and of the processes of internationalization in the context of entry of Ukraine into the European educational space are examined in the works of V. Ustrushana, V. Astakhova, V. Beha, V. Viktorov, P. Gnatenko, D. Dzvinchuk, A. Dzhrinsky, N. Zgurovsky, C. Rivet, N. Kolomenskogo, K. Korsak, And Caserta, V. Lugovoi, M. Lukashevich, V. Luta, A. Navrotsky, Nikolaenko, N. Have nichkalo, V. Oharenko, N. Ognevyuk, M. Romanica, V. Tkachenko, I. Utyuzh, V. Shynkaruk and other domestic scientists.

In modern conditions higher education is the Foundation on which to build the state, its economy, social sphere and so on. According to the existing estimates and recommendations it should have 60 - 80% of the adult population, and the proportion of scientific workers needs to be 2 - 5% of the total population, or 5 - 10% of the workforce. The critical is to ensure the highest quality of education.

In individual countries and the world at large is a sharp increase in the number of University students. So, from 1999 to 2005, the student body has grown by almost half and reached 138 million, the Number of students is growing in all countries, but especially in States with economies in transition and such that have dynamic development (China, India, Turkey, Brazil, Mexico). The proportion of the population aged 18 – 25 years studying in higher education) in Ukraine, as in Russia and other former Soviet countries demonstrates the tendency to growth. In our state study 69% of this age group in Russia – 71%. The above figures only the Republic of Korea (91%) and USA (83%).

An important indicator in the context of the proliferation of contemporary trends in lifelong learning stands the proportion of the population aged 25 - 64 years, which continues his training. According to the Russian magazine "Economics of education", the proportion of persons in this age category studying in Russia stands at 22.4% and lags significantly behind most European countries, including the UK (37.6 per cent), Germany (41.9 per cent), Italy (48.6 percent), France (51%), Czech Republic (28.7 per cent), Poland (30%), Latvia (46.2 per cent), Slovakia (59,5%), Slovenia (82%), and others [2].

The growing internationalization of educational activity due to reasons such as internal nature (meeting the needs of the national economy for qualified personnel) and external (the need to ensure national economic competitiveness in the global environment). A manifestation of internationalization is the development of the world market of educational services (export and import of educational services, increase the number of foreign students), the emergence of international forms of organization of educational activities (international educational and scientific projects, joint educational institutions, opportunities for simultaneous obtaining of diplomas of higher educational establishments of different countries), the internationalization of financial education resources: attracting external sources in education in the form of funds, grants, loans from international organizations, foundations and institutions in other countries.

With the development of globalization and internationalization of economy and business to higher education faced new goal is to train professionals able to work effectively in the global market has changed. Internationalization of education has different purposes, including: diversification and growth of revenues through the attraction of foreign students on paid training; expansion of curricula and the training of its students in foreign Universities-partners; expanding regional University network for the efficient use of its resources; improving the quality of education and research through the participation of students and teachers in international

knowledge sharing and the like. The development of international inter-University cooperation allows to organize joint research projects, exchange programmes for students and teachers, special programs for foreign students. Most modern universities are involved in international activities, but it's usually the most simple, everyday level of internationalization. At a higher level internationalization of higher education can be seen as a process of systematic integration of an international component in education, research and social activities of higher educational institutions [6].

In the scientific literature devoted to the study of this problem, has formed a global and local approach to the definition of this concept, which complement each other.

From the point of view of the representatives of the global approach to internationalization of educational space means an increase in the openness of higher education system, a sharp increase in the mobility of students, teachers, the formation of the world market of educational services, increasing the number of international programmes and projects in the field of higher education.

Among social scientists working in this field can be distinguished. Andrushchenko, Yu Benedica, A. Boyko, A. Velichko, N. The Drobnokhod, I. Tracing, I. Naydenova, A. Demianczuk, Macburnie, M. Lebedev, and others. a Comprehensive analysis of the impact of globalization on higher education and the development of the world market of educational services and student mobility is dedicated to the work of such Russian researchers as. Vulfson, I. Zhivotovskaya, I. Maiburov etc.

From the perspective of the local visions, by their nature, the internationalization of educational space is a process of including different international aspects in research, teaching and administrative activities of higher education institutions.

Internationalization involves the formation of an appropriate strategy for educational institutions. It is universities, according to researchers of the process of internationalization of educational space [5], is the main driving force of the development of structures and strategies of international cooperation and exchange at institutional, national and European levels.

The process of internationalization at the level of individual universities for:

- students: recruitment of foreign students, organization of exchange programs, production practices, and individual student mobility;
- faculty: faculty exchanges, joint research programs, internships in foreign universities, joint curricula, intensive courses and summer schools;
- content of the training programs: new programs and courses with a substantial international component, taking into account the elements of intercultural communication and area studies, foreign languages (as a subject of study and as the language in reading courses), distance learning, use of new information and pedagogical technologies in the educational process;
- accreditation, recognition and evaluation: recognition of documents on education, the use of ECTS, the results of the "double and joint degrees, quality of education, international University rankings;
- governance and management of higher education: structures that can and have the right to make decisions, international Department, administration to faculty and Department levels, recruitment, issues of promotion and development, creating the conditions for innovation, international cooperation and projects, exchange programs and internships for administrators, management of human and material resources, consulting and information services, the evaluation procedure, infrastructure [3, pp. 6 - 8.].

But regardless of which position attached to the author, the process of internationalization of educational space is determined by a number of symptoms and signs and, above all, mobility of students and teachers.

Student mobility is encouraged by a variety of state and regional programs. Many countries conclude bilateral and multilateral treaties in this field. Well-known European program "Erasmus" (1995 – "Socrates"). In the program "Erasmus" (started in 1987 to create a common market in Europe) given the mobility scheme "Comets", "lingua", etc. which aim to create a European model of higher education. Student exchange is interpreted as a means of developing a pan-European level specialists and skilled workers [6].

In addition to more or less organised schemes of student mobility, there is a spontaneous movement of students out of the program. This spontaneous mobility is the result of a number of

factors reflecting the strategy of "push" and "pull". National differences in access to education, quantitative restrictions in the intake of students for certain skills make students from these countries to seek educational opportunities abroad. Language and cultural considerations attract students to educational programmes in the UK, France, USA. The dominance of English as the main language in modern science and as the most commonly studied second language, contributed to the fact that along with USA and Britain to the list of countries hosting the largest number of foreign students, included also Canada and Australia.

Over the past 40 years, the rate of increase the flow of students has exceeded the rate of distribution of the higher education. According to the UNESCO international student mobility has grown over the last 25 years by 300%. According to experts, by 2025, the number of students studying abroad will be 4.9 million people [6].

But, as defines in his article "the Bologna process: ten years of reforms" by I. Somer, only a few countries have their own strategies to promote mobility. In particular, Belgium, France, Malta and Switzerland have set a goal to increase the number of students who spend part of studying abroad to 20% by 2020. But the Netherlands has increased this figure to 25%, and Germany – up to 50% [9].

In the early 2000-ies, the education Ministers of the countries that joined the Bologna process agreed on a new agenda, according to which by 2020 should be 20% of the students who will study or do an internship in another country [9].

The need for such coordination is that more and more UNIVERSITIES located in the centers of the academic world, not satisfied with the number of students who come to them for training. They try to combine recruitment of foreign students increased supply of educational services in promising markets, organizing overseas offices and branches, completely subordinate to the primary school. This trend shows a shift in the internationalization process, from demand to offer.

But internationalization of education is manifested not only in the growth in the number of foreign students. Next to the active promotion of arrival in their country of students from overseas educational institutions to expand expansion into other countries. The increase of such activity is based on the appearance in the 90-ies of XX century. and the rapid growth of the so-called "cross-border education" (transborder education).

Although the mobility of the teaching staff investigated not so well as the mobility of students, it can be considered the second most important form of globalization of higher education. Traditionally, the international mobility of teaching staff attributable to research and scientific work, but in certain regions and certain areas of education, for example, management and business administration, there are special schemes of regional and international training for young researchers and teachers.

Programs of student and faculty mobility has evolved with the aim of promoting the internationalization of curricula, i.e. the introduction of changes in curricula of universities and faculties cooperate. Because even in a United Europe there is a huge variety of national higher education systems, the desire to denationalize the curriculum and to bringing the common European elements could be implemented only through projects of mobility.

The most important incentive for internationalization of training programs is the growing influence of international professional associations. The rapid growth of international trade in professional services has prompted many professions to organize their activities at the international level. These professional associations to seriously tackle such issues as quality assurance, minimum standards, criteria of professionalism, accreditation, etc. Architects, psychologists, accountants, and representatives of many professions are trying to develop international standards that could lead to greater consistency of curricula and quality criteria.

Often, such professional standards are implemented by international organizations. For example, the European Union is considering a standard minimum education requirements, in connection with labour mobility. The free trade agreements, e.g. nafta and asean contain provisions on the mutual recognition of procedures for the licensing and certification of professional services. In this regard, many universities are reviewing their curricula in accordance with such directives.

But these processes in different countries have different rates of flow. So, for the last years in the sphere of higher education in Ukraine, especially technical, the accumulated complex

problems, the solution of which remains on the agenda, despite the presence or absence of factors such as the Bologna process.

These issues are as experts write, a martyrology of higher education, namely:

1. The excessive number of academic directions and specializations, 76 and 584 respectively. The best world higher education systems have 5 times less.

2. Lack of recognition in society, the level of "bachelor" as qualification level, the Treaty of domestic economy. As a rule, admission to Universities is carried out not at the undergraduate and specialty.

3. Threatening in the mass measurement, the trend towards deterioration of the quality of higher education that is growing with time.

4. Increased gap between educators and employers, between education and the labour market.

5. Undue confusion in the understanding of levels of specialist and master. On the one hand, there is the proximity of training programs for specialist and master, their equivalence in the educational qualification status, and on the other they have accreditation at different levels, respectively on III and IV.

6. Our system of scientific degrees complex than the European, which complicates the mobility of teachers and scholars in Europe.

7. Inadequately to the needs of society and labour market, the fate of such a widespread level of education as technical schools and colleges, despite the fact that their numbers in the country four times more than higher education institutions of III and IV levels of accreditation combined.

8. Gone when well organized for a centralized economy system of training and retraining. The new system, which would satisfy needs of a market economy in Ukraine is not created. It is therefore very important European principle of "education through life" is that our nation cannot be fully realized.

9. Universities of Ukraine did not take on the role of methodological centers, innovators, pioneers of social transformation, which the country should go. The level of autonomy of Universities in these matters is significantly below the European average. Do not perform the role of methodological leaders of the educational institution having the status national, at a time when their number reached about 40% of the total number of Universities III and IV level of accreditation.

10. The lack of budgetary allocations for the educational sector leads to the fact that today in Ukraine only 27% of young people can obtain higher education, whereas in developed countries – USA, Japan 80% of young people studying in Universities.

These and other obstacles impair the recognition of our system of higher education the outside world, reinforcing isolationist tendencies, impair the mobility of students, teachers and scientists through the European educational space and labour market [1].

In Ukraine the mobility system are also hampered by inconsistencies, the visa regime, the economic characteristics of our country, in the end, the difference between living standards in Ukraine and EU countries.

Gradually the flows of international students have been perceived by the majority of countries that accept foreign students to study, more like a trade than a help because in many cases, foreign students pay full tuition. Many educational institutions accept international students, especially in English-speaking countries, the income generated by full-tuition foreign students, is a significant addition to University budgets, which are reduced annually. Without this additional income many Universities simply could not exist.

Thus, the reason for the increasing number of students studying abroad, more are the market processes, not government policy or assistance. International market of educational services becomes a sector of the economy develops rapidly, the Central elements of which are the international marketing of educational institutions and the targeted recruitment of foreign students.

REFERENCES:

1. Zgurovskij M. Z. Bolonskyj proces - strukturna reforma vyshhoyi osvity na yevropejskomu prostori. - [Elektronnyj resurs] / M. Z. Zgurovskij. – <http://www.EuroOsvita.net>

2. Kalenyuk I. Kruglyj stil «Imperatyvy rozvytku osvity v Ukraini». - [Elektronnyj resurs] / Iryna Kalenyuk. – Rezhym dostupu do resursu : <http://www.ualogos.kiev.ua/fulltext.html?id=2055>
3. Konceptiya virtualnoyi internacionalizaciyi vyshhoyi osvity Ukrainy. -[Elektronnyj resurs] / Proekt TEMPUS «E-internationalizaciya dlya navchannya u spivpraci». – 28 s. – Rezhym dostupu do resursu : http://eicl.kharkiv.edu/upload/E-internationalization%20concept_Ukraine.pdf
4. Myxalchenko N. Belovezhe. L. Kravchuk. Ukrayna 1991–1995 / N. Myxalchenko, V. Andrushhenko. – K. : Ukr. centr duxovnoj kultury, 1996. – 512 s.
5. Pashkov V. O. Politychnyj vymir procesiv internacionalizaciyi vyshhoyi osvity. - [Elektronnyj resurs] / V. O. Pashkov. – Rezhym dostupu do resursu : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2011_46/Gileya46/P21_doc.pdf
6. Sagynova O. V. Ynternacyonalizatsiya – pryhenytelno k sfere vysshogo obrazovannya. - [Elektronnyj resurs] / O. V. Sagynova. – Rezhym dostupu do resursu : <http://www.lib.kture.kharkov.ua/ua/elehx28/4.php>
7. Somer I. Bolonskyj proces: desyat rokiv reform. - [Elektronnyj resurs] / Iryna Somer. – Rezhym dostupu do resursu : http://osvita.ua/vnz/bologna_process/6885
8. Titarchuk V. Sociokulturna globalizaciya vyshhoyi osvity: tendencyi ta naslidky. - [Elektronnyj resurs] / Vanda Titarchuk. – Rezhym dostupu do resursu : <http://www.viche.info/journal/391/>
9. Tyurmenko I. Kulturologiya : teoriya ta istoriya kultury : navch. posib. / I. Tyurmenko, O. Gorbula. – K. : Centr navchalnoyi literatury, 2004. – 368 s.
10. Unger M. The Bologna Process. Creating the European Higher Education Area. Institute for Advanced Studies. Vienna, Austria / Presentation for Global Policy Fellows Program, Institute for Higher Education Policy (USA). – 20. August 2008, Bellagio, Italy.